

נתחככה בכותל להנאתה והפילה צרורות – תולדה של שן היא). ורש"י כתב שהצרורות אינן תולדת השן, גם אם יש הנאה להזק (וע"ע בעה"מ ורמב"ן ספ"ג).
 וכן תרגומים שהיו מהדסים (= מרקדים) והעלו עפר או צרורות והזיקו, או שברו כלים ברוח שבכנפיהם – בכלל 'צרורות'.
 וכן עגלה המושכת בקרון וניתזו צרורות מתחת הקרון והזיקו – משלם חצי נזק (רש"י).

דפים יז – יח

לז. מה הדין באופנים הבאים?

- א. בהמה שדרסה על כלי ונתגלגל למקום אחר ונשבר.
- ב. אדם שזרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל.
- ג. תרנגול שהזיק ע"י עשיית רוח, או חיטוט חבל וכד'.

א. רבא שאל: דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר, האם 'בתר מעיקרא' הולכים והרי זה נחשב נזק בגופה ומשלם נזק שלם, או 'בתר תבר מנא' הולכים והרי הוזק מכוחה ומשלם חצי נזק כדין 'צרורות'. ואמרו שלרבה פשוט הדבר.

א. לדעת רוב המפרשים, לדעת רבה פשוט שהולכים בתר מעיקרא. ואולם הרמב"ן (במלחמות סוף הפרק) פירש שלרבה הולכים בתר תבר מנא.

וגם להלכה נחלקו ראשונים; לדעת הר"ף (רא"ש וראב"ד ודלא כרמב"ן) והרא"ש והרמ"ה והאו"ז – משלם נזק שלם, שהולכים בתר מעיקרא, כודאו של רבה. וכן נראית דעת הרמב"ם (חובל ומזיק ז, יב) וטושו"ע ורמ"א (שפוד, שצ, ה).

ויש סוברים לחוש לספקו של רבא והמוציא מחברו עליו הראיה (ע' נמו"י מהריטב"א בשם רבו – בדין זרק כלי. וכ"מ שנקט הש"ך (שפוד סקכ"ז) להלכה), או 'חלוקו' (ע' בעה"מ סוף הפרק). ויש נוקטים להלכה לילך בתר תבר מנא (רמב"ן שם, שכן מפרש דעת רבה כאמור).

ב. דרסה על כלי ברשות הרבים ונזק לרשות היחיד ונשבר שם, יש אומרים שאם הולכים בתר מעיקרא פטור, כאילו נשבר ברשות הרבים (רש"ל בדעת התוס'). ויש אומרים שלענין הרשויות הולכים אחר הנזק הממשי, שנאמר ובער בשדה אחר (רש"ל עפ"י הרא"ש בסי' ב. אך הט"ז (שצ סק"ה) נקט שאף להרא"ש פטור כיון שהכלי מונח ברה"ר שלא ברשות).

ג. יש מי שכתב לתלות נידון זה במחלוקת חכמים ורבי נתן (נג) בשור שדחף את חברו לבור, אם בעל הבור חייב אם לאו (שיטמ"ק בשם מהר"י כ"ץ עפ"י רש"י נג).

ב. אמר רבה: זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל – פטור.

לפרש"י ורוב הראשונים (כ"ה ברשב"א ברא"ש רבנו יהונתן וריא"ז בסוף הפרק), השובר פטור אבל הזורק חייב, דבתר מעיקרא אזלינן.

ודעת הרמב"ן (בסוף הפרק) ששניהם פטורים; הזורק פטור כי הולכים בתר תבר מנא, והשובר פטור כי בשעה ששבר אין לו דמים. ויש דעה שהזורק פטור מטעם אחר, שמא לא היה נשבר אעפ"י שאומד הדעת נותן שהיה נשבר ולכך אנו פוטרים את השני (עפ"י ראב"ד שם).

מבואר בגמרא שלדעת רבא יש ספק בדבר, שמא הולכים בתר מעיקרא או בתר תבר מנא.

א. כאמור, נחלקו הראשונים להלכה אם הזורק חייב או פטור, או משלם חצי נזק מפני הספק.
ב. זרק חץ או אבן על כלי ובא אחר ושברו, כתבו התוס' והרשב"א שהשני חייב לדברי הכל. וכן פסקו רש"ל ור"ד (שפו סק"ח). ויש אומרים בדעת כמה ראשונים שדין 'זרק חץ' כדין 'זרק כלי' (עפ"י רש"ל וקצוה"ח שצ בדעת הרא"ש).

ג. תרנגולים שהיו מפריחים ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהם – משלם נזק שלם. ברוח שבכנפיהם – חצי נזק (מדין 'צרורות', וכחכמים).

תרנגולים שהיו מהדסים על גבי עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו – משלם נזק שלם. העלו עפר או צרורות – חצי נזק. סומכוס אומר: נזק שלם.

תרנגולים שהיו מחטטים בחבל-דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי – משלם נזק שלם. ופירשו בגמרא שלפי הצד שהולכים אחר 'תבר מנא' – משלם חצי נזק על הדלי (שהרי נשבר בפועל מכחו ולא מגופו), אלא אם התרנגול דוחפו גם בשעת השבירה עצמה.

[עוד מבואר בגמרא שחיטוט חבל (באופן חזק, כגון בחבל עבה. עפ"י תוס' ועוד. ועראב"ד נזקי ממון ב,יד) – משונה הוא וחייב חצי נזק אלא אם כן היה מאוס בלישה, שדרכו לנקרו].

הרי"ף הביא האוקימתא דאיל מיניה מיניה (וכן דעת הרמב"ם. מ"מ ב,יד). ופירש הרשב"א שאעפ"י שנוקטים בתר מעיקרא אזלינן, כל שאינו נוגע בדלי אלא בחבל וע"י הפסיקה נשבר הדלי – אין זה אלא צרורות. ואילו הריא"ז פסק שמשלם נזק שלם, שמשעה שנפסק החבל הריהו כשבור.

תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית [בלא שינוי, כגון שהיו שם זרעונים. יט.] ותקע בו ושברו – משלם חצי נזק, כחכמים.

יש אומרים בדעת הרי"ף שלפי ההלכה, משלם נזק שלם, שהואיל והכניס ראשו לתוך אויר הכלי, הרי זה נידון כהזק בגופו ולא בכחו (ערשב"א ועוד).

דף יח

לח. א. נזקי צרורות, האם מגופו משלם או מן העליה?

ב. היש העדאה לצרורות אם אין?

ג. בהמה שהטילה גללים לעיסה, כמה משלם?

א. שאל רבא: חצי נזק צרורות – מגופו משלם [שלא מצינו חצי נזק מן העליה] או מן העליה [שלא מצינו נזק כדרכו שמשלם מגופו]. ורצו לפשוט ספקו מהברייתות ודחו.

מבואר בגמרא שלפי סומכוס שאמר משלם נזק שלם – ודאי משלם מן העליה.

רב פפא סובר שמשלם מן העליה (לעיל ג).

הלכה שמשלם מן העליה (רי"ף) – שרב פפא ודאי ואילו רבא מסופק. ועוד שר"פ בתראה (רא"ש).

ב. שאל רבא: יש העדאה לצרורות מפני שמדמים אותם לקרן, אם לאו, שהרי תולדה של רגל הם. וניסו לפשוט הספק ודחו. [ספק זה אמור רק אם תמצוי לומר אין שינוי לצרורות לרביע נזק, אבל אם יש שינוי, ודאי שלאחר שלש פעמים יש העדאה לחצי נזק ולא לנזק שלם (גמרא יט. ורש"י)].

א. לפי פירוש אחד ברש"י, הספק הוא בהתזות צרורות בשינוי, שלש פעמים. ולפי פירוש האחר [שכמותו נקט לעיקר – לגרסתנו], מדובר בהעדאה של צרורות הניתזים כדרכם. והתוס' הסיקו שהספק הוא בשינוי האופנים, הן בשינוי הן בכדרך. וכן כתב הרשב"א.

(אם נוקטים שיש העדאה בשינוי לנזק שלם, כל שכן בצרורות כדרכן. כן כתב הראב"ד).

ב. כתב הרי"א: הואיל ולא נפשטה הבעיה – אין מוציאים מיד המזיק אלא חצי נזק. ואם תפס הניזק נזק שלם – אין מוציאים מידו.

והנצי"ב כתב (יט). בדעת הרי"ף שודאי אין העדאה לנזק שלם, מפני שנקט יש שינוי לצרורות לרביע נזק. [אך עדיין יש מקום להסתפק בהעדאה בצרורות כדרכם. ותלוי בשינוי תרופתי].

מבואר בגמרא שלסומכוס שמשלם נזק שלם – אין ספק בדבר שאם שינה הרי זה 'קרן' ויש בו העדאה.

ג. בהמה שהטילה גללים לעיסה, רב יהודה אומר משלם נזק שלם ורבי אלעזר (בן פדת. רש"י. ואולם ברא"ה (לד): מבואר שמחלוקת תנאים היא, ולפי"ז צריך לגרוס 'רבי יהודה'. ור"א הוא בן שמוע) אומר: חצי נזק. מבואר בגמרא שנחלקו במחלוקת חכמים וסומכוס האם תשלומי צרורות חצי נזק או נזק שלם, ובאופן שאין שינוי בדבר, כגון שא"א לה שלא להטיל על העיסה [שעומדת במקום צר. ויש מפרשים במשלשלת]. אלא שרצו להשמיענו שאף הטלת גללים נידונית כצרורות הגם שהם באים מגופה.

דף יט

- לט. א. האם יש שינוי לצרורות אם לאו?
- ב. בעטה והתיזה והזיקה ברשות הרבים, מהו?
- ג. התיזה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד, מהו?
- ד. היתה מהלכת במקום שאי אפשר לה שלא להתיז, ובעטה והתיזה והזיקה, מהו?
- ה. 'כח כחו' בנוקי הבהמה, מהו?
- ו. כשכשה בזנבה או באמתה והזיקה, מהו?
- ז. נזקי הבהמה באכילה ובלעיסה, אימתי דינם כ'שן' ואימתי כ'קרן'?
- א. שאל רב אשי: יש שינוי לצרורות לרביע נזק, אם אין. [ספק זה תלוי בשינוי צדדים בפירוש משנתנו; האם כששנו 'היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין... משלם חצי נזק' בצרורות כדרכם מדובר או בביעות]. תיקו.
- לסומכוס המחייב בצרורות נזק שלם, ודאי שבשינוי משלם חצי נזק כדין קרן.
- א. יש שנראה מדבריהם שהספק הוא על כל דיני קרן (ערמב"ם ב,ה ומ"מ), אם חייב ברה"ר או פטור וכד'. ויש אומרים שלענין שאר הלכות ודאי תולדת הקרן הן וחייב ברה"ר ואין מגבים בבבל, ורק לענין חצי נזק נסתפקו לחייב (עפ"י הנצי"ב). וי"א [בדעת רש"י] לאידך גיסא, שודאי אין דין 'צרורות' בקרן אלא ברגל, ומ"מ נסתפקו שמה צרורות בשינוי משלם רבע נזק.
- ב. פשוט הדברים נראה שנשאר הדבר בספק. וכן כתב בנמוקי יוסף, שכיון שלא נפשט משלם רביע נזק ומגופו (ועראב"ד נזקי ממון ב,יז). והנצי"ב פירש בדעת הרי"ף והרמב"ם שנקטו להלכה